

KVALITET OG RETSSIKKERHED
I DET TVÆRSEKTORIELLE ARBEJDE
MED SIGTEDE OG DOMFÆLDTE
UDVIKLINGSHÆMMEDE

Kvalitet og retssikkerhed i det tværsektorielle arbejde med sigtede og domfældte udviklingshæmmede

– syv vejledende standarder

NDU

Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede

www.ndu.dk

Indtil 31. januar 2011:

Engtoften 5

8260 Viby

Tlf: 87 28 81 00

NDU er overgået til Servicestyrelsen 1. januar 2011.

Servicestyrelsen

Edisonsvej 18, 1.

5000 Odense C

Tlf: 72 42 37 00

info@servicestyrelsen.dk

2. udgave, december 2010

ISBN 978-87-993505-2-0

Grafisk tilrettelæggelse: Pia Jensen, WDC

Tryk: Scanprint as

Oplag: 3500

Omslag: Scanpix

De syv vejledende standarder findes på www.ndu.dk

INDHOLD

Forord	4
En sag fra start til slut	5
Anbringelse i varetægtssurrogat	6
Det kriminalpræventive tilsyn	9
Samråd	11
Modtagelse	13
Den socialpædagogiske indsats	15
Indstillingen til statsadvokaten om ændring af foranstaltningsdommen	17
Skriftlig udtalelse i forbindelse med statsadvokatens kontrol af foranstaltningsdommen	19
Skabelon til brug for udarbejdelse af udtalelse til anklagemyndigheden mv.	22

FORORD

Denne publikation indeholder syv vejledende standarder til brug for indsatsen over for voksne udviklingshæmmede (eller personer, hvis tilstand må ligestilles hermed), som enten har en foranstaltningsdom eller er anbragt i varetægtssurrogat.

Standarderne er tænkt som et bidrag til at skabe et fælles sprog og en fælles forståelse af rammerne for indsatsen, som ydes af forskellige myndigheder og instanser.

Standarderne oplister ganske kort de gældende regler og love, nævner hvilke parter der er - eller kan være - involveret i de forskellige faser af opgaveløsningen, og beskriver, hvem der har kompetence til og ansvar for at træffe beslutningerne.

Standarderne vedrører:

- Anbringelse i varetægtssurrogat
- Det kriminalpræventive tilsyn
- Samråd
- Modtagelse
- Den socialpædagogiske indsats
- Indstillingen til statsadvokaten om ændring af foranstaltningsdommen
- Skriftlig udtalelse i forbindelse med statsadvokatens kontrol af foranstaltningsdommen

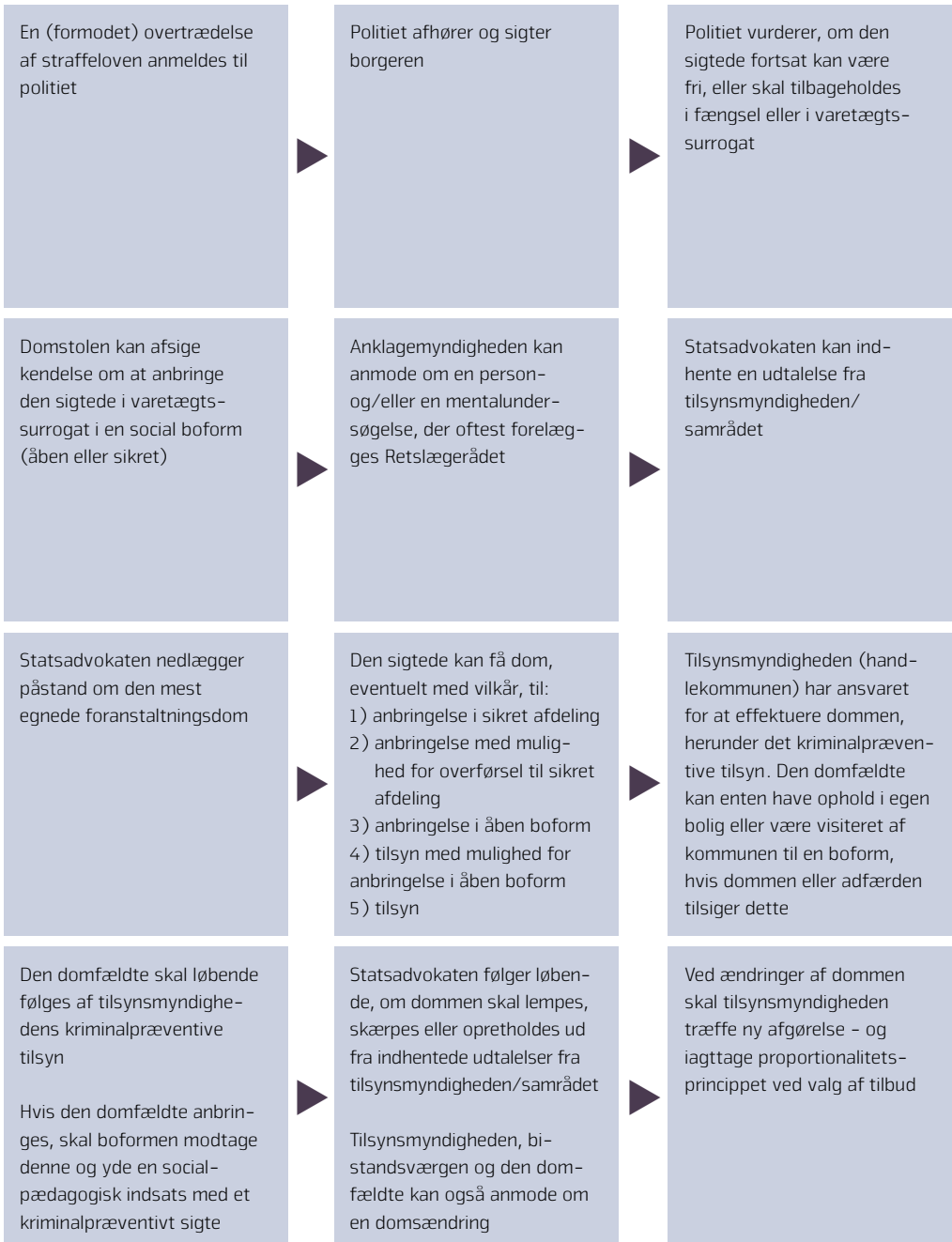
Standarderne sendes til kommunerne, regionerne, politi- og retskredsene, anklagemyndigheden, forsvarsadvokaterne, Retslægerådet, retspsykiaterne, Socialministeriet, Justitsministeriet, Kriminalforsorgen m.fl.

Desuden kan standarderne hentes på www.ndu.dk, hvor de løbende vil blive ajourført med de til enhver tid gældende love og regler.

NDU's håndbog *Sigtede og domfældte udviklingshæmmede under kommunalt tilsyn*, der beskriver og fortolker lovreglerne på området (revideret december 2010), kan med fordel bruges som supplement til standarderne. Håndbogen fås gratis via www.ndu.dk.

*Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU)
Århus, december 2010*

En sag fra start til slut

Anbringelse i varetægtssurrogat

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Den proces, hvor domstolen har afsagt kendelse om at anbringe en borger, som er – eller formodes at være – udviklingshæmmet, i varetægtssurrogat.

HVILKE REGLER OG LOVE GÆLDER?

- §§ 762, 765, 771-772 og 808-811 i retsplejeloven
- Kapitlerne 2-6 i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010): Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70
- § 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- § 108 i lov om social service
- § 71 i straffeloven
- §§ 1 og 7-11 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret
- §§ 16-17 i bekendtgørelse nr. 688 af 21. juni 2010 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven

HVEM KAN VÆRE INVOLVERET?

- Domstolen
- Anklagemyndigheden (statsadvokat og politi)
- Forsvarsadvokaten
- Kriminalforsorgen
- Retspsykiateren/Retslægerådet
- Tilsynsmyndigheden (handlekommunen)
- Lolland Kommune (har pligt til at modtage personer, der skal anbringes i varetægtssurrogat på Kofoedsminde sikrede afdeling)
- Bistandsværgeren
- Boformen

HVEM GØR HVAD?

Dommeren afsiger retskendelse om, at den sigtede skal anbringes i varetægtssurrogat under sagens behandling. Dette sker som udgangspunkt i sikret regi, mens *politiets* efterforskning og øvrige undersøgelser pågår. Eksempelvis en personundersøgelse eller en mentalundersøgelse. I enkelte tilfælde kan mentalundersøgelse undlades, hvis den sigtedes tilstand i øvrigt er velbeskrevet.

Tilsynsmyndigheden (handlekommunen) visiterer, jf. retssikkerhedslovens § 16 a og servicelovens § 108, vedkommende til en konkret boform. Hvis politiet tillader beskæftigelse, visiterer kommunen særskilt hertil.

Anbringelsen forudsætter som hovedregel samtykke fra *tilsynsmyndigheden*, *boformen* og *den sigtede selv*.

Tilsynsmyndigheden visiterer den sigtede til en egnet boform (sikret eller åbent).

Politiet har ansvaret for at bringe den sigtede til boformen. Forinden kan domstolen afgøre, hvilke vilkår den sigtede skal være undergivet i surrogatperioden af hensyn til sagens videre forløb. Disse vilkår anfører politiet på den lyserøde følgeseddel. Det gælder telefon-, brev- og besøgskontrol mv.

Tilladelse til udgang i forbindelse med surrogatopholdet skal fremgå af rettens kendelse – eller der skal søges om tilladelse hos politiet ved hver konkret udgang (lægebesøg og lignende). Hvis der skal iværksættes beskæftigelse i surrogatperioden, skal der ansøges om tilladelse hertil hos politiet, som fastsætter betingelserne.

Det skal dog bemærkes, at *Rigsadvokaten* i skrivelse af 22. januar 2009 til Justitsministeriet har anført, at det må anses for usikkert, i hvilket omfang der kan ske indskrænkninger i den pågældendes frihed på baggrund af en kendelse om surrogatanbringelse udover retten til at tilbageholde vedkommende, hvis denne vil forlade boformen.

Tilsynsmyndigheden har ansvaret for modtagelsen af den sigtede. Det betyder, at tilsynsmyndigheden skal finde en egnet boform, med mindre der foreligger en kendelse om anbringelse på sikret afdeling (da skal man kontakte *Lolland Kommune*, der har pligt til at modtage personer, som skal i varetægtssurrogat på Kofoedsminde's sikrede afdeling). Anbringelsen forudsætter, at tilsynsmyndigheden og den valgte *boform* kender vilkårene og præmisserne i retskendelsen – og boformen skal kunne efterleve dem på en måde, der er sikkerhedsmæssigt forsvarlig. Kan dette ikke lade sig gøre, skal boformen henvende sig til *tilsynsmyndigheden*, der kan afvise at tage imod den sigtede i varetægtssurrogat.

Opstår der tvivl om vilkårene, skal *tilsynsmyndigheden*, eventuelt boformen, i særlige situationer altid kontakte politiet, som har ansvaret for den sigtede i surrogatperioden.

Politiet skal skriftligt oplyse boformen, hvem der er sigtedes bistandsværge, hvis en sådan allerede er udpeget.

Tilsynsmyndigheden fastsætter – ud fra rettens og politiets vilkår – nærmere retningslinjer for den sigtede i surrogatperioden: Hvor ofte nattevagten skal tilse vedkommende, om denne må færdes frit på hele boformens matrikel eller kun må opholde sig i afdelingen, etc.

Tilsynsmyndigheden og boformen skal sørge for, at regler, rammer og grundlaget for anbringelsen i varetægtsurrogat bliver så klar som muligt for den sigtede.

Boformen sikrer, at den sigtede kan henvende sig til sin forsvarsadvokat eller eventuelt sin bistandsvæрге.

Den valgte boform modtager alle relevante oplysninger fra tilsynsmyndigheden om den sigtede. Og boformen er forpligtet til at give tilsynsmyndigheden tilbagemelding om forløb mv.

Tilsynsmyndigheden og boformen må ikke drøfte den verserende sag med den sigtede i henhold til retsplejelovens § 765, jf. § 774.

Forsøger den sigtede at rømme, skal boformen forsøge at tilbageholde vedkommende i henhold til betingelserne i retskendelsen. Hvis dette er umuligt, skal politiet straks kontaktes.

Hvis den sigtede rømmer, skal boformen straks kontakte politiet og tilsynsmyndigheden.

Politiet transporterer i surrogatperioden den sigtede til og fra retsmøder og eventuelt andre steder såsom læge og tandlæge. Boformen kan dog efter aftale med politiet transportere den sigtede. Dette bør dog kun ske i helt særlige situationer af hensyn til eventuel ansvarsplacering.

Den sigtedes folkeregisteradresse bør ikke flyttes i surrogatperioden, hvis vedkommende bevarer sin hidtidige bopæl.

Det kriminalpræventive tilsyn

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Det kriminalpræventive tilsyn, hvorefter tilsynsmyndigheden (handlekommunen) er forpligtet til at træffe de fornødne afgørelser, der skal sikre, at dommens præmisser og vilkår følges, så risikoen for, at den domfældte begår ny kriminalitet, minimeres mest muligt.

HVILKE LOVE OG REGLER GÆLDER?

- §§ 9 og 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- §§ 16, 68-68 a og 72 i straffeloven
- § 108 i lov om social service
- Punkt 128 i Velfærdsministeriets vejledning nr. 95 af 5. december 2006 om botilbud mv. til voksne
- Kapitlerne 7, 9 og 12 i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010): Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70
- §§ 16-17 i bekendtgørelse nr. 688 af 21. juni 2010 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven
- §§ 1-6 og 14 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret

HVEM ER INVOLVERET?

- Tilsynsmyndigheden (handlekommunen)
- Anklagemyndigheden

HVEM GØR HVAD?

Det anbefales, at *anklagemyndigheden* inddrager den eventuelt kommende tilsynsmyndighed allerede inden domsafsigelsen.

Når dommen er afsagt, skal *tilsynsmyndigheden* – eller eventuelt *boformen* efter aftale – orientere den udviklingshæmmede om, hvem der er tilsynsmyndighed, om dommens vilkår, hvad disse pligter indebærer og hvilke rettigheder vedkommende har samt træffe de fornødne afgørelser/visitationer.

Tilsynsmyndigheden kan samarbejde med andre kommuner og regioner om udførelsen af tilsynsopgaven, men kan ikke uddelegere myndigheden.

Det vil dog efter de ændrede regler om handlekommune/betalingskommune være muligt at delegere det kriminalpræventive tilsyn til beliggenhedskommunen (der, hvor den domfældte/sigtede bor), hvis betingelserne i retssikkerhedslovens § 9, stk. 9 i øvrigt er opfyldt.

Tilsynsfunktionerne kræver viden om de domfældtes adfærd, problematikker, ressourcer og potentialer. Det forudsætter blandt andet kendskab til forskellige socialpædagogiske, psykologiske, psykiatriske og sexologiske behandlingsmuligheder, de juridiske rammer for de forskellige foranstaltningstyper, risikoadfærd, mv.

Tilsynshyppigheden skal afpasses individuelt. Kontakten bør være så tilpas tæt og kontinuerlig, at der kan sættes tidligt ind, hvis der er optræk til problemer. Hvor ofte der føres tilsyn, kan i nogle tilfælde afhænge af, om den domfældte har ophold i en boform eller ej. For boformen bør rette henvendelse til tilsynsmyndigheden, hvis den domfældte eksempelvis overtræder vilkår eller begår ny kriminalitet. Men selvom hyppigheden kan være forskellig, har tilsynsmyndigheden fortsat ansvaret for det kriminalpræventive tilsyn.

Tilsynsmyndigheden bør sørge for, at der iværksættes en støttende og kompenserende indsats, så den domfældte bedst muligt kan udvikle sig og leve en tilværelse, hvor risikoen for nye kriminelle handlinger er minimeret.

Efter hvert tilsynsbesøg skal den *tilsynsførende* notere observationer, herunder om risiko for tilbagefald, aftaler mv.

Hvis tilsynsmyndigheden har uddelegeret den praktiske udførelse af tilsynet, skal den *tilsynsførende* skriftligt afrapportere om forløbet i den forgangne periode til tilsynsmyndigheden, som skal besvare forespørgsler fra statsadvokaten, politimesteren eller samrådet, hvis der er aftaler om et sådant.

Foreligger der en aftale om delegation af myndighedsansvaret – her det kriminalpræventive tilsyn med retten til at træffe afgørelser – til beliggenhedskommunen, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 9, skal denne aftale fastlægge, hvordan der skal ske tilbagemelding mv. til statsadvokaten m.fl.

Tilsynsmyndigheden fastsætter hyppigheden og formen for afrapporteringen, der blandt andet bør beskrive:

- tilsynets omfang og hyppighed
- de pædagogiske tiltag og effekten heraf
- eventuelle problemstillinger såsom overtrædelser af vilkår

Den *tilsynsførende* skal informere tilsynsmyndigheden, hvis der opstår problemer, som har betydning for retssikkerheden eller forhindrer, at tilsynet kan gennemføres på forsvarlig måde. Foreligger muligheden i henhold til dommen, kan tilsynsmyndigheden i givet fald beslutte at vælge en mere indgribende foranstaltning.

Tilsynsmyndigheden bør underrette anklagemyndigheden og eventuelt også politiet, hvis en foranstaltning ikke er tilstrækkelig til at forebygge ny kriminalitet, eller hvis tilsynet ikke kan effektueres på en forsvarlig måde.

Boformen, dagbeskæftigelsen eller støttepersoner bør straks kontakte den tilsynsførende, hvis den domfældte udviser adfærd, der kan resultere i kriminalitet.

Samråd

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Samrådets funktion som rådgiver over for anklagemyndighed og domstole forud for afsigelse af dommen og løbende i domsperioden.

HVILKE LOVE OG REGLER GÆLDER?

- Samrådene er ikke lovregulerede. Samrådene blev oprindeligt oprettet efter en anbefaling i 1986 fra Udvalget vedrørende lukkede foranstaltninger og alternative foranstaltninger under den daværende Socialstyrelse
- Samrådene hviler på tværkommunale aftaler – flere af disse indgår i de årlige rammeaftaler mellem kommuner og region

HVEM ER INVOLVERET?

Samrådene er organiserede og forankrede på lidt forskellige måder, ligesom vedtægter, forretningsgange og samarbejdsflader i forhold til tilsynsmyndighed, anklagemyndighed og boform m.fl. varierer noget.

Alle samråd er tværfagligt sammensat, så sagerne kan blive grundigt vurderet til brug for rådgivningen af anklagemyndigheden og domstolen.

Blandt de faste medlemmer i de fleste samråd er fag- og myndighedspersoner med særlig viden om straffelov, retsplejelov, servicelov, kriminologi, socialpædagogik, psykiatri, sexologi, psykologi, misbrug samt drift af boformer.

Samrådet bør ikke afgive udtalelser, der går imod tilsynsmyndighedens vurdering af sagen.

HVEM GØR HVAD?

Anklagemyndigheden kan, hvis der er aftale herom, fremsende sagen til samrådet, når det skønnes, at den sigtede har en psykisk funktionsnedsættelse og dermed henhører til personkredsen omfattet af straffelovens § 16, stk. 1, 2. pkt., eller stk. 2.

Samrådet skal afgive vejledende udtalelser til anklagemyndigheden og domstolen om den mest hensigtsmæssige retsfølge, så *tilsynsmyndigheden* har mulighed for at effektivere dommen over for disse lovovertrædere.

Samrådene bør endvidere forholde sig til, hvorvidt man er enig i, at den sigtede er udviklingshæmmet og graden heraf. Samrådet bør gøre indsigelse, hvis man ikke er enig i, at vedkommende må anses som udviklingshæmmet. For kommunernes forpligtelse til at føre kriminalpræventivt tilsyn skal udelukkende omfatte de domfældte udviklingshæmmede – modsat de psykisk syge kriminelle, som Kriminalforsorgen har til opgave at føre tilsyn med.

Samrådets sekretariat modtager sagen og oplyser anklagemyndigheden om, hvornår den bliver behandlet. Sekretariatet fremsender dagsorden og sagsakter forud for samrådsmødet. Sagerne skal forberedes, så de kan behandles uden unødigt forsinkelse.

Samrådet vurderer sagen ud fra de foreliggende oplysninger om den sigtedes mentale tilstand, sociale baggrund og adfærd, udviklingspotentiale mv. Samrådet har ingen selvstændig beføjelse til at udfærdige eksempelvis psykiatriske vurderinger.

Samrådet – typisk formanden bistået af sekretariatet – kan herefter skrive en vejledende udtalelse til anklagemyndigheden med kopi til tilsynsmyndigheden.

I den forbindelse følger nogle samråd Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010), hvorfor de som regel kun udtaler sig om, hvorvidt en dom kan effektueres, herunder om der kan være problemer i forhold til anbringelsen og sikkerheden. Det skal bemærkes, at meddelelsen alene er en intern instruks for anklagemyndighedens behandling af sagerne.

I lighed med anbefalingerne fra den daværende Socialstyrelse i 1986 forbeholder andre samråd sig også ret til at udtale sig vejledende om eksempelvis:

- hvorvidt den sigtede vurderes at tilhøre målgruppen, som er omfattet af straffelovens § 16, og om denne bør fritages for straf
- hvilken foranstaltningstype, der er mest hensigtsmæssigt, så den sigtede kan støttes til at udvikle sig på en sådan måde, at risikoen for ny kriminalitet minimeres mest muligt
- og hvilke vilkår, der med fordel bør indgå i foranstaltningen

Kan samrådet ikke opnå enighed, bør det fremgå af udtalelsen.

Samrådet skal i særlige tilfælde afgive en rådgivende udtalelse i løbet af kort tid fra sagens modtagelse. Formanden eller dennes stedfortræder kan eventuelt give en foreløbig og rådgivende udtalelse i de tilfælde, hvor situationen er akut, og hvor det vil medføre skade, hvis udtalelsen skal afvente behandling på et samrådsmøde. Udtalelsen skal hurtigst muligt forelægges samrådet.

Tilsynsmyndigheden bør være til stede under selve domsforhandlingen og -afsigelsen.

Domstolen eller *politimesteren* bør sende en kopi af domsudskriften til tilsynsmyndigheden og samrådet.

Det anbefales, at samrådet etablerer procedurer, der sikrer et fleksibelt samarbejde med tilsynsmyndigheden, så behandlingen af sager, herunder opfølgning på allerede iværksatte foranstaltninger, kan håndteres effektivt og forsvarligt.

Det anbefales, at *samråd*, *tilsynsmyndighed*, *politi* og *anklagemyndighed* får et tættere samarbejde via møder, rundvisning, temadage, undervisning, udveksling af risikovurderinger o.l. for at sikre en smidig sagsgang.

Tilsynsmyndigheden er altid forpligtiget til at afgive de fornødne udtalelser, hvorfor fraværet af et samråd indebærer, at tilsynsmyndigheden selv skal forestå arbejdet.

Modtagelse

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

De første døgn i forbindelse med modtagelsen af den udviklingshæmmede, som har fået dom til anbringelse eller en tilsynsdom, hvor den administrative mulighed for at anbringe vedkommende udnyttes. Det kan også være modtagelse af den sigtede, der skal anbringes i varetægtssurrogat, jf. standarden herom.

HVILKE LOVE OG REGLER GÆLDER?

- § 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- §§ 16 og 68-68 a i straffeloven
- § 108 i lov om social service
- Punkt 127 i Velfærdsministeriets vejledning nr. 95 af 5. december 2006 om botilbud mv. til voksne
- §§ 16-17 i bekendtgørelse nr. 688 af 21. juni 2010 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne samt om særlige sikkerhedsforanstaltninger for voksne og modtagepligt i boformer efter serviceloven
- §§ 1-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret (vedrører foranstaltningsdomme til anbringelse i 1) sikret afdeling, 2) åben boform med mulighed for overførsel til sikret afdeling og 3) åben boform)

HVEM KAN VÆRE INVOLVERET?

- Tilsynsmyndigheden (handlekommunen)
- Boformen
- Anklagemyndigheden
- Politiet

HVEM GØR HVAD?

Handlekommunen visiterer som tilsynsmyndighed borgeren til et konkret tilbud. Det sker, når den sigtede skal i varetægtssurrogat i henhold til en retskendelse, jf. standarden herom. Og når den sigtede får en dom til anbringelse. Det kan også være en tilsynsdom, hvor *tilsynsmyndigheden* vælger at udnytte muligheden for administrativt at anbringe den domfældte. Tilsynsmyndigheden træffer også afgørelse om opholdsbetaling mv. og giver klagevejledning.

Tilsynsmyndigheden skal sikre sig, at boformen kender vilkårene for anbringelsen, så der hurtigt kan ydes den rette hjælp og støtte.

Tilsynsmyndigheden afklarer med den sigtede eller domfældte,

- hvem der skal informeres om opholdet
- om der bør aftales et samarbejde med pårørende, arbejdsgiver og andre relevante parter
- om han eller hun vil underskrive en samtykkeerklæring om udveksling af oplysninger om vedkommende mellem relevante myndigheder (tilsynet, der er ansvarlig for sagen, må altid få nødvendige papirer uden samtykke)
- hvilket forsørgelsesgrundlag, han eller hun har, og laver på det grundlag en betalingsaftale for vedkommende

Endvidere informerer *tilsynsmyndigheden* den pågældende om sine rettigheder og pligter i henhold til retskendelsen eller dommen, udgangsbekendtgørelsen og servicelovens bestemmelser. Udgangsbekendtgørelsen gælder dog kun, når der er tale om en ren anbringelsesdom, som der findes tre forskellige typer af: Anbringelse i sikret afdeling, anbringelse i en åben boform med mulighed for overførsel til sikret afdeling, eller anbringelse i en åben boform uden denne overførselsmulighed. Udgangsbekendtgørelsen gælder således ikke, når der er tale om dom til tilsyn med mulighed for anbringelse – og hvor tilsynsmyndigheden har valgt at udnytte denne mulighed.

Endelig kan *tilsynsmyndigheden* eventuelt underrette bistandsværgeren om anbringelsen.

Boformen sørger for, at den sigtede eller domfældte bliver

- præsenteret for medbeboerne, medarbejderne, kontaktpersoner m.fl.
- vist rundt og informeres om de fysiske rammer
- gjort bekendt med ydelser, rammer og husregler på stedet

Den socialpædagogiske indsats

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Den socialpædagogiske indsats over for domfældte udviklingshæmmede, som er anbragt i en boform.

HVILKE LOVE OG REGLER GÆLDER?

- § 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- §§ 16 og 68-68 a i straffeloven
- Kapitlerne 7, 9 og 12 i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010): Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70
- §§ 1-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret
- §§ 108 og 141 i lov om social service

HVEM KAN VÆRE INVOLVERET?

- Tilsynsmyndigheden (har ansvaret for at fuldbyrde anbringelsen og kan vælge egne, andre kommuners eller en regions § 108-tilbud)

HVEM GØR HVAD?

Tilsynsmyndigheden skal sikre, at der er eller bliver lavet en tilstrækkelig udredning af den udviklingshæmmedes funktionsniveau, særlige problemstillinger, risikoadfærd og udviklingspotentiale. En velfunderet forståelse af disse forhold er en nødvendig forudsætning for den efterfølgende socialpædagogiske indsats, der sigter mod at motivere og udvikle, så den domfældtes recidivrisiko bliver mindst muligt.

Tilsynskommunen udarbejder handleplanen. På dette grundlag kan *boformen* lave en mere konkret plan for opholdet indeholdende mål og midler for indsatsen. Dette skal i videst muligt omfang ske i samarbejde med den domfældte.

Boformen udfører og koordinerer således den daglige socialpædagogiske indsats, der skal være så lidt indgribende som muligt.

Indsatsen bør målrettes, så der løbende arbejdes mod ophævelse af dommen. Handleplanen bør derfor løbende revurderes, herunder for blandt andet at tage stilling til, om der skal ske ændring af opholdssted mv. Man kan være særlig opmærksom på muligheden for inden for den eksisterende doms præmisser at vurdere den domfældte i mindre indgribende foranstaltninger forud for dommens ophævelse eller udløb.

Boformen har ansvaret for kvaliteten af indsatsen, som løbende skal evalueres og eventuelt justeres, når der er behov herfor. Dette skal også gøres skriftligt, så indsatsen og effekten kan dokumenteres til brug for både opsamling af viden og besvarelse af henvendelser fra tilsynsmyndigheden eller direkte fra samrådet mv. afhængig af, hvilke aftaler man har indgået lokalt mellem tilsynsmyndighed og boform.

Hvis den domfældte ikke vil eller kan anerkende sit behov for socialpædagogisk hjælp og ikke vil samarbejde med personalet eventuelt med risiko for ny kriminalitet til følge, skal boformen rette henvendelse til tilsynsmyndigheden.

Det kan i sådanne tilfælde komme på tale, at *tilsynsmyndigheden* må udnytte de administrative muligheder for at skærpe foranstaltningen eller underrette statsadvokaten om problemerne med den igangværende foranstaltning.

Det skal bemærkes, at *tilsynsmyndigheden* bør tilbyde at udarbejde en skriftlig handleplan for den domfældte. I særlige tilfælde har tilsynsmyndigheden pligt hertil.

Formålet er at øge retssikkerheden og sikre en kvalificeret og sammenhængende indsats, der kan følges op på, hvilket er centralt i forhold til de domfældte udviklingshæmmede. Handleplanen skal beskrive den socialpædagogiske indsats og koordineringen heraf. Den bør som minimum:

- indeholde langsigtede mål og specifikke delmål, herunder om hvordan ny kriminalitet forebygges
- rumme en risikovurdering
- udarbejdes i samarbejde med den domfældte, hvis dette er muligt
- evalueres og redigeres efter behov og mindst én gang årligt

Indstillingen til statsadvokaten om ændring af foranstaltningen

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Den proces, hvor tilsynsmyndigheden på statsadvokatens foranledning eller af egen drift fremsætter ønske om, at foranstaltningen bliver opretholdt, lempet, ophævet eller skærpet.

HVILKE LOVE OG REGLER GÆLDER?

- § 16 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område
- §§ 16, 68, 68 a og 72 i straffeloven
- Kapitlerne 9, 14 og 15 i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010): Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70

HVEM KAN VÆRE INVOLVERET?

- Tilsynsmyndigheden (handlekommunen)
- Boformen og eventuelt beskæftigelsestilbuddet
- Statsadvokaten
- Bistandsværgen
- Retspsykiateren
- Retslægerådet
- Samrådet

HVEM GØR HVAD?

1) Når sagen rejses af statsadvokaten

En foranstaltning skal ikke opretholdes i længere tid og i videre omfang end nødvendigt. Det påhviler *anklagemyndigheden* at påse dette.

Før anklagemyndigheden rejser sag om ændring af dommen, bør der indhentes udtalelse fra *tilsynsmyndigheden*, som derfor forud bør rådføre sig med eventuel *boform* og/eller *tilsynsførende*, hvis den praktiske del af tilsynet udføres af andre.

Hvis *tilsynsmyndigheden* finder det nødvendigt, at der indhentes en ny psykiatrisk vurdering mv. for at kunne udtale sig om eksempelvis den domfældtes recidivrisiko, kan myndigheden anføre sit ønske over for statsadvokaten. Det er *statsadvokaten*, der skal vurdere dette, og som kan bede om og betale for at få lavet en mentalerklæring eller en færdighedserklæring.

På baggrund af en sådan erklæring kan *tilsynsmyndigheden* udtale sig.

2) Når sagen rejses af tilsynsmyndigheden

Tilsynsmyndigheden er selvstændigt forpligtet til at indbringe sagen for anklagemyndigheden, hvis der ikke længere er behov for foranstaltningen.

Tilsynsmyndigheden bør da orientere den domfældte om henvendelsen til statsadvokaten.

Statsadvokaten kan herefter have brug for at indhente yderligere oplysninger, eksempelvis en uddybende udtalelse fra *boformen* om det hidtidige behandlingsforløb mv. *Statsadvokaten* beslutter, hvilken påstand der skal nedlægges i retten.

Hvis der er samråd

Statsadvokaten sender sin anmodning til tilsynsmyndighed/samråd, alt efter hvad der er aftalt.

Samrådet kan også anmode om at få udarbejdet en mentalerklæring eller en færdighedserklæring forud for afgivelse af udtalelse.

Skriftlig udtalelse i forbindelse med statsadvokatens kontrol af foranstaltningsdommen

HVAD OMHANDLER STANDARDEN?

Når statsadvokaten eller politimesteren mindst én gang årligt påser, at en foranstaltningsdom ikke opretholdes i længere tid end nødvendigt, bliver tilsynsmyndigheden bedt om at komme med en skriftlig udtalelse.

Det skal bemærkes, at myndigheden efter kommunalreformen er hos kommunerne. Derfor er det kommunerne, som bør modtage statsadvokatens eller politimesterens anmodninger og sørge for, at de bliver besvaret, eventuelt via samrådet, hvis der er aftale herom.

HVILKE LOVE GÆLDER?

- § 72 i straffeloven
- Kapitlerne 9, 14 og 15 i Rigsadvokatens Meddelelse nr. 5 af 12. juli 2007 (rettet juni 2010): Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70

HVEM KAN VÆRE INVOLVERET?

- Statsadvokaten eller politimesteren
- Tilsynsmyndigheden (handlekommunen)
- Boformen og dagbeskæftigelsen
- Samrådet

HVEM GØR HVAD?

Statsadvokaten eller *politimesteren* anmoder tilsynsmyndigheden om en udtalelse. Tilsynsmyndigheden er ansvarlig for, at anmodningen bliver besvaret.

Tilsynsmyndigheden kan i den forbindelse have behov for at indhente oplysninger om den domfældte fra andre aktører, herunder eventuelle *fagpersoner*, der fører tilsynet på myndighedens vegne. Hvis domfældte er anbragt, kan der være behov for at hente oplysninger fra *boformen*. Hvis domfældte er i beskæftigelse, kan der være brug for at hente oplysninger derfra.

Tilsynsmyndigheden udfærdiger på baggrund af egen viden og oplysninger fra andre aktører en udtalelse til anklagemyndigheden.

Hvis der er samråd, bør tilsynsmyndigheden sende sin udtalelse til *samrådet* med henblik på at

vurdere recidivrisikoen, for derefter at komme med en vejledende udtalelse om, hvorvidt det findes formålstjenligt at opretholde, lempe eller ophæve den idømte foranstaltning.

Samrådet skal sikre sig, at *tilsynsmyndigheden* ikke er imod samrådets vurdering. Hvis der skulle opstå uenighed, så skal samrådet undlade at fremsende sin udtalelse til statsadvokaten. I stedet må samrådet henvise statsadvokaten til tilsynsmyndigheden. Dette er en konsekvens af, at samrådene ikke er lovhjemlede.

Der kan lokalt være aftaler om, at tværkommunale eller regionalt forankrede samråd modtager statsadvokatens anmodninger. Hvis dette er tilfældet, er *samrådet* ansvarlig for at få indhentet de fornødne oplysninger.

På side 22-23 er der en skabelon, som med fordel kan bruges, når man skal udfærdige en udtalelse med en indstilling til statsadvokaten/politimesteren eller samrådet. Her kan man beskrive foranstaltningen, borgerens tilstand og adfærd, den kriminalpræventive indsats og effekten heraf og endelig foretage en risikovurdering. På www.ndu.dk findes en elektronisk version af skabelonen, som man kan downloade og skrive udtalelsen i. De punkter, der ikke har relevans i den konkrete sag, kan udelades i udtalelsen.

Hvis udtalelsen skal tilgå *statsadvokaten* eller *politimesteren*, så bør tilsynsmyndigheden afslutte med at indstille, hvorvidt foranstaltningen bør opretholdes, skærpes, lempes eller ophæves. I indstillingen skal indgå, om den domfældte vil modtage nødvendig hjælp efter serviceloven, hvis dommen ophæves.

Hvis udtalelsen skal tilgå *samrådet*, så bør tilsynsmyndigheden tilkendegive, hvorvidt tilsynet finder, at foranstaltningen bør opretholdes, skærpes, lempes eller ophæves. Samrådet udfærdiger herefter på baggrund af tilsynsmyndighedens tilkendegivelse, lægeakter mv. en vejledende udtalelse til statsadvokaten eller politimesteren.

Skabelon til brug for udarbejdelse af udtalelse til anklagemyndigheden m.fl.

- de punkter, der ikke er relevante, bør udelades af udtalelsen

Navn:	
Cpr-nr.:	
Adresse:	
Foranstaltningstype: - Hvor effektueres foranstaltningen? Nu og tidligere?- Hvor længe har foranstaltningen været iværksat?- Hvis foranstaltningen er tidsbegrænset: Hvor lang tid er der tilbage?	
Aktuel tilstand: - Hvordan er det mentale niveau?- Hvad kendetegner adfærden?- Er der kombineret psykiske lidelser, som eventuelt er diagnosticeret?- Har der været indlæggelser på psykiatrisk eller somatisk sygehus i det seneste år – og hvilken effekt har behandlingen da haft?- Er der risikoadfærd i forhold til den begåede kriminalitet og/eller anden personfarlig kriminalitet?- Hvordan er den emotionelle funktion, herunder evnen til affektkontrol og konfliktløsning?- Hvordan er evnen til at indgå i sociale relationer mv.?- Hvordan er forståelsen for egen livssituation?	
Risiko for recidiv: - Overtrædelse eller overholdelse af eventuelle vilkår i dommen- Ny kriminalitet i foranstaltningsperioden- Fysisk og psykisk vold, krænkelser og overgreb mv. o Har der været vold mv. mod personale, medbeboere eller andre personer?o Hvilken karakter og omfang har volden mv. haft?o Hvad skyldes volden mv.?o Ligger der eventuelt særlige motiver og behov bag?o Hvordan forholder den domfældte sig til volden mv. - erkender vedkommende sit ansvar?Udvises anger og medfølelse med offeret?	

- Magtanvendelser o Har der været magtanvendelser det seneste år? o Antal? o Karakter? - Den socialpædagogiske indsats o Hvilke metoder indgår i den aktuelle pædagogiske handleplan? o Hvad er effekten heraf? o Hvilken medicinering er der eventuelt tale om? o Ydes der lægelig eller psykologisk behandling o.l.? Er der referencer til erklæringer? o Erkender den domfældte et behov for fremtidig støtte mv.? o Hvor stor er motivationen for at medvirke positivt hertil?	
- Risikovurdering (konklusion) o Hvor stor er risikoen for ny kriminalitet? o I hvilke situationer? o Hvilke faktorer øger især risikoen? o Hvilke tiltag kan bedst mindske risikoen? o Hvilke stabiliserende og udviklende forhold er der? o Hvorledes kan disse forhold understøttes yderligere?	
Tilsynsmyndighedens indstilling til statsadvokat/ politimester eller samråd: Opretholdelse? Ophævelse? Lempelse? Skærpelse?	
Dato:	
Underskrift:	
Stillingsbetegnelse:	

NDU

Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede
Engtoften 5
8260 Viby J
www.ndu.dk

ISBN 978-87-993505-2-0